

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL AMŽIAUS PAGRINDU GALIMAI DISKRIMINUOJANČIO KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS MERO SPRENDIMO TYRIMO

2026 m. balandžio 21 d. Nr. (25)SN-401)SP-30
Vilnius

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2025 m. lapkričio 29 d. buvo gautas pareiškėjo (duomenys Tarnybai žinomi, toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos amžiaus pagrindu. Skunde Pareiškėjas nurodė: „Pildydamas paraišką Klaipėdos miesto savivaldybės lėšomis iš dalies finansuojamų kultūros ir meno sričių bei programų projektų finansavimo konkursui pamačiau, kad Klaipėdos miesto savivaldybės mero 2025 m. spalio 13 d. potvarkiu Nr. M-1252 patvirtintame Klaipėdos miesto savivaldybės biudžeto lėšomis iš dalies finansuojamų srities „PROFESIONALIAUS MENO PRODUKTŲ KŪRIMAS IR KULTŪROS PASLAUGŲ TEIKIMAS“ kultūros ir meno projektų finansavimo 2026 m. sąlygų apraše numatytuose projektams keliamuose reikalavimuose yra įrašyta privaloma sąlyga, numatanti, kad „projekto veiklose įtraukiami jaunieji (asmenys nuo 14 iki 35 metų) menininkai“. Manau, kad tai yra akivaizdi diskriminacija, užkertanti kelią gauti finansavimą vyresniems nei 35 metų kūrėjams“ (čia ir kitur citatų kalba netaisyta).

Skunde Pareiškėjas pažymi, kad skundžiamas asmuo yra Klaipėdos miesto savivaldybės meras, o pateiktu skundu prašo „įvertinti, ar minėtoji privaloma sąlyga nėra diskriminacinė ir nustačius tai įpareigoti Klaipėdos miesto savivaldybę vertinant pateiktus projektus ją nesivadovauti bei įpareigoti ateityje į projektų sąlygas netraukti tokios diskriminacinės sąlygos“.

Kartu su skundu pateiktas ir priedas – Klaipėdos miesto savivaldybės mero 2025 m. spalio 13 d. potvarkiu Nr. M-1252 patvirtintas „Klaipėdos miesto savivaldybės biudžeto lėšomis iš dalies finansuojamų srities „Profesionalaus meno produktų kūrimas ir kultūros paslaugų teikimas“ kultūros ir meno projektų finansavimo 2026 m. sąlygų aprašas“ (toliau – ir Aprašas).

Įvertinusi pateiktos informacijos turinį, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė 2025 m. gruodžio 16 d. raštu kreipėsi į Klaipėdos miesto savivaldybės merą, prašydama atsakyti:

1. Dėl kokių priežasčių yra numatyta būtinoji sąlyga, kad projekto veiklose įtraukiami asmenys nuo 14 iki 35 metų amžiaus?
2. Kokiais teisės aktais vadovaujantis numatyta tokia nuostata?
3. Ar patiems asmenims, pretenduojantiems gauti finansavimą, yra numatyti su amžiumi susiję reikalavimai? Jei taip, prašome nurodyti, kur tai įtvirtinta ir kokiais teisės aktais vadovautasi priimant tokį sprendimą.
4. Ar numatytas reikalavimas dėl į projektą įtraukiamų asmenų amžiaus yra tiesiogiai susijęs su galimybe gauti finansavimą?

Taip pat prašyta pateikti kitus svarbius paaiškinimus, galimus vertinimus, siūlymus, susijusius su skundo aplinkybių tyrimu.

2025 m. gruodžio 19 d. Tarnybai buvo pateiktas Klaipėdos miesto savivaldybės vicemero pasirašytas atsakymas, kuriame nurodyta: „Teikiame atsakymus į gautus klausimus:

1. Tokia sąlyga numatyta siekiant skatinti jaunųjų menininkų integraciją kultūros lauke ir siekiant jiems sukurti palankias sąlygas savo kūrybinei veiklai plėtoti. Ši skatinamoji priemonė nėra diskriminacinė – tai sąmoningas strateginis žingsnis, siekiant užtikrinti kultūros lauko atsinaujinimą. Reikalavimas nustatytas vadovaujantis Klaipėdos miesto savivaldybės kultūros 2017–2030 metų strategija, patvirtinta Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2017 m. vasario 23 d. sprendimu Nr. T2-50.

2. Kultūros ir meno projektų finansavimo sąlygos rengiamos remiantis kultūros bei meno projektų finansavimo Klaipėdos miesto savivaldybės biudžeto lėšomis tvarkos aprašu, patvirtintu Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2017 m. liepos 27 d. sprendimu Nr. T2-187. Konkretus reikalavimas numatytas atsižvelgiant į Klaipėdos miesto savivaldybės kultūros 2017–2030 metų strategiją, kuri patvirtinta Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2017 m. vasario 23 d. sprendimu Nr. T2-50. Viena iš strategijoje numatytų prioritetinių kryptių – „Menininkams – geriausios sąlygos kūrybai ir kūrybiniam verslams pradėti ir vystyti“. Ši kryptis įpareigoja savivaldybę sudaryti palankias sąlygas pradedantiems kūrėjams, kuriems dėl patirties trūkumo ar rinkos specifikos yra objektyviai sunkiau įsiliesti į profesionalią kultūros bendruomenę ir įsitvirtinti kūrybiniame sektoriuje.

3. Pabrėžiame, kad savivaldybės dalinis finansavimas yra skiriamas ne konkrečioms fiziniams asmenims (individualiems menininkams), o juridiniams asmenims (organizacijoms, įmonėms ir kt.). Projektų teikėjai turi visišką laisvę patys formuoti kūrybinę komandą ir rinktis menininkus, kurie geriausiai atitinka projekto idėją. Reikalavimas įtraukti jaunosius kūrėjus jokia būdu neriboja ir

nedraudžia į projekto veiklas įtraukti vyresnių nei 35 metų, pripažintų bei žinomų menininkų.

Priešingai – praktikoje tai skatina skirtingų kartų bendradarbiavimą ir patirties perdavimą.

4. Pažymime, kad jaunųjų menininkų įtrauktis yra tik vienas iš elementų, užtikrinančių bendrą projekto kokybę. Paraiškos vertinamos kompleksiskai pagal patvirtintus ekspertinio vertinimo kriterijus, tokius kaip projekto meninės ir kultūrinės veiklos kokybė bei idėjos inovatyvumas, projekto viešinimo planas ir auditorijos pasiekiamumas, projekto sąmatos pagrįstumas ir partnerių įsipareigojimai, projekto vadyba ir strateginis valdymas, neatstovaujамų visuomenės grupių įtrauktis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

Atkreipiame dėmesį, kad nustatytas reikalavimas yra skirtas ne riboti vyresnio amžiaus kūrėjus, o užtikrinti galimybes pradedantiems menininkams. Organizacijos paraiškose nurodomas menininkų amžius yra statistinis rodiklis, padedantis stebėti strategijos įgyvendinimą, tačiau jis nepakeičia ir nemenkina vyresnės kartos menininkų indėlio į projektų įgyvendinimą. Savivaldybė formuoja finansavimo sąlygas, kurios atliepia viešąją strategiją, o projektą teikianti organizacija savarankiškai planuoja projekto įgyvendinimo komandą. Taip pat verta pažymėti, kad esama finansavimo sistema pasižymi sričių įvairove, kurių kiekviena turi specifinius prioritetus ir tikslines finansavimo sąlygas. Pareiškėjas, įvertinęs savo planuojamo projekto pobūdį, turinį bei siekiamus rezultatus, turi visapusišką laisvę savarankiškai pasirinkti tą finansavimo programą, kurios reikalavimus projektas atitinka optimaliausiai.

Pažymime, kad nustatytas finansavimo reikalavimas atitinka Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatas. Pagal šią nuostatą, diskriminacija nelaikomos: „lengvatos dėl amžiaus, įsitikinimų ar tikėjimo įstatymų nustatytais atvejais, kai tai pagrįsta teisėtu tikslu, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis“. Šiuo atveju, jaunųjų menininkų (nuo 14 iki 35 metų) įtraukimas yra specialioji priemonė, skirta pasiekti teisėtą ir viešąjį interesą atitinkantį tikslą – užtikrinti Klaipėdos kultūros lauko tvarumą ir naujosios kūrėjų kartos integraciją, kuri, remiantis statistiniais duomenimis bei strategine analize, susiduria su didesniais barjeriais pradedant profesinę veiklą. Kadangi priemonė neuždraudžia dalyvauti kitų amžiaus grupių asmenims, ji yra proporcinga ir nepažeidžia lygių galimybių principų.

Tikimės, kad šis paaiškinimas padės suprasti Klaipėdos miesto kultūros politikos kryptis ir jų įgyvendinimo tikslus.“

Lygių galimybių kontrolierė

konstatuoja:

1. Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta nuostata, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Šio skundo tyrimo metu vertinama, ar Aprašo 6.3 papunktyje numatyta sąlyga „Projekto veiklose įtraukiami jaunieji (asmenys nuo 14 iki 35 metų) menininkai“ nėra diskriminuojanti.

2. Dėl diskriminacijos sampratos

Pažymėtina, kad tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors jiems būdingų požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė nediskriminavimo samprata atskleidžiama remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniu, kuriame nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, taip pat kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, asmenys negali būti diskriminuojami, jiems negali būti teikiama privilegijų (be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2016 m. spalio 27 d. nutarimai).

Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (be kitų, Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. išvada, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama

teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (be kitų, Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai). Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos (21 straipsnio 1 dalis).

Lygių galimybių įstatyme, kurio paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos (1 straipsnio 1 dalis), ir kurio vykdymo priežiūrą atlieka lygių galimybių kontrolierė, nustatyta, kas yra diskriminacija ir koks elgesys, veiksmas (neveikimas) priskirtinas tam tikrai diskriminacijos rūšiai. Diskriminacija yra tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu (Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis).

Tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus (2 straipsnio 9 dalis). Netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis (2 straipsnio 5 dalis).

3. Dėl tyrimo metu nustatytų aplinkybių vertinimo

Vadovaujantis tyrimo metu surinkta medžiaga, matyti, kad Aprašu, patvirtintu 2025 m. spalio 13 d. Klaipėdos miesto savivaldybės mero potvarkiu, siekiama: „skatinti ir palaikyti aukštos kultūrinės ir

meninės vertės kūrinų kūrimą įvairiose srityse (vizualiojo, scenos meno, muzikos, teatro, šokio, literatūros, kinematografijos ir kt.) ir užtikrinti Klaipėdos miesto gyventojų kūrybinę saviraišką ir kultūrinį bei meninį išprusimą, plėtoti kultūrinį dialogą, kritinį mąstymą ir kultūrinį turizmą. Taip pat skatinti kūrybinių raiškų įvairovę, naujas kūrybines formas ir profesionalių kultūros ir meno kūrėjų iniciatyvas.“

Be kita ko, Apraše yra numatyti 4 projektui keliami reikalavimai bei pažymėta, kad projektas „turi atitikti visus: 6.1. Į projekto veiklas įtraukiami kultūros ir meno profesionalai. 6.2. Iš finansuojamo projekto veiklų gauti pajamų (nuo gautų savivaldybės biudžeto lėšų projektui įgyvendinti) ne mažiau kaip 5 proc. 6.3. Projekto veiklose įtraukiami jaunieji (asmenys nuo 14 iki 35 metų) menininkai. 6.4. Turi būti užtikrintas projekto veiklų prieinamumas visoms socialinėms grupėms (asmenys su negalia, senjorai ir kt.).“ Taigi, laikytina, kad kiekviena iš sąlygų yra būtinoji.

Minimo Aprašo 7 punktą pavadinimu „Juridiniai asmenys, galintys teikti paraišką“ numato, kad teikti paraišką gali „Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka įregistruoti juridiniai asmenys, veikiantys kultūros srityje ir teikiantys kultūrinės paslaugas, kurių projektai bus įgyvendinami Klaipėdos mieste arba reprezentuos miestą Lietuvoje ar užsienyje.“ Ši nuostata suponuoja, kad paraišką teikti gali ne fiziniai, o juridiniai asmenys. Tai pateiktame atsakyme patvirtino ir savivaldybės atstovai.

Taigi, iš esmės matyti, kad Aprašas nenumato jokių reikalavimų dėl amžiaus ar kitų draudžiamo diskriminavimo pagrindų paraišką teikiantiems asmenims. Aprašas numato tik sąlygą, kad į veiklą būtų įtraukiami ir jaunieji menininkai. Visgi, toks reikalavimas neužkerta kelio projekto veiklose dalyvauti ir bet kurio kito amžiaus menininkams. Anot savivaldybės atstovų: „<...> finansavimas yra skiriamas ne konkrečioms fiziniams asmenims (individualiems menininkams), o juridiniams asmenims (organizacijoms, įmonėms ir kt.). Projektų teikėjai turi visišką laisvę patys formuoti kūrybinę komandą ir rinktis menininkus, kurie geriausiai atitinka projekto idėją. Reikalavimas įtraukti jaunuosius kūrėjus jokia būdu ne riboja ir nedraudžia į projekto veiklas įtraukti vyresnių nei 35 metų, pripažintų bei žinomų menininkų. Priešingai – praktikoje tai skatina skirtingų kartų bendradarbiavimą ir patirties perdavimą.“

Lygių galimybių kontrolierė pažymi, kad, kaip jau buvo paminėta anksčiau, diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors jiems būdingų požymių. Vertinant visą tyrimo metu surinktą medžiagą, jokių duomenų apie teisių sumažinimą kuriai nors asmenų grupei negauta. Tai pabrėžia ir savivaldybės atstovai: „nustatytas reikalavimas yra skirtas ne riboti vyresnio amžiaus kūrėjus, o užtikrinti galimybes pradedantiems menininkams. Organizacijos paraiškose nurodomas menininkų amžius yra statistinis rodiklis, padedantis stebėti strategijos įgyvendinimą, tačiau jis nepakeičia ir nemenkina vyresnės kartos menininkų

indėlio į projektų įgyvendinimą. Savivaldybė formuoja finansavimo sąlygas, kurios atliepia viešąją strategiją, o projektą teikianti organizacija savarankiškai planuoja projekto įgyvendinimo komandą.“

Papildomai pažymėtina, kad pateiktame atsakyme savivaldybės atstovai paminėjo ir Lygių galimybių įstatyme numatytą išimtį dėl amžiaus, nurodydami: „Pažymime, kad nustatytas finansavimo reikalavimas atitinka Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatas. Pagal šią nuostatą, diskriminacija nelaikomos: „lengvatos dėl amžiaus, įsitikinimų ar tikėjimo įstatymų nustatytais atvejais, kai tai pagrįsta teisėtu tikslu, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis“. Šiuo atveju, jaunųjų menininkų (nuo 14 iki 35 metų) įtraukimas yra specialioji priemonė, skirta pasiekti teisėtą ir viešąjį interesą atitinkantį tikslą – užtikrinti Klaipėdos kultūros lauko tvarumą ir naujosios kūrėjų kartos integraciją, kuri, remiantis statistiniais duomenimis bei strategine analize, susiduria su didesniais barjeriais pradedant profesinę veiklą. Kadangi priemonė neuždraudžia dalyvauti kitų amžiaus grupių asmenims, ji yra proporcinga ir nepažeidžia lygių galimybių principų.“

Lygių galimybių kontrolierė atkreipia dėmesį, kad praktikoje tam tikrais atvejais dėl amžiaus numatytos lengvatos laikomos pateisinamomis ir nelaikomos diskriminuojančiomis. Europos Sąjungos Teisingumo teismas šiame kontekste yra pasisakęs, kad „valstybės narės turi didelę diskreciją pasirinkdamos ne tik tai, kaip bus siekiama nustatyto tikslo socialinės ir užimtumo politikos srityje, bet ir tai, kaip bus apibrėžtos šiam tikslui pasiekti tinkamos priemonės“.¹ Visgi, šio tyrimo kontekste esminis aspektas, vertinant, ar šiuo konkrečiu atveju atsiranda (susiformuoja) diskriminacijos, kaip teisės pažeidimo, sudėties elementai, yra klausimas, ar apkritai kuriai nors asmenų grupei yra sudaromos prastesnės sąlygos, ar yra užkertamas kelias dalyvauti projektinėje veikloje ar dalyvauti konkurse dėl finansavimo.

Įvertinus tai, kad iš esmės jokių duomenų, suponuojančių apie mažiau palankių sąlygų sudarymą kuriai nors asmenų grupei, nėra, darytina išvada, kad diskriminacijos, kaip teisės pažeidimo, sudėties šiuo atveju taip pat nėra. Taigi, konstatuotina, kad Aprašas ir Klaipėdos miesto savivaldybės mero sprendimas dėl Aprašo nuostatos (6.3) nepažeidžia Lygių galimybių įstatymo.

Atsižvelgiant į visą šio tyrimo metu surinktą medžiagą, Pareiškėjo pateiktą informaciją, savivaldybės atstovų atsakymus, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16, 17 straipsniais ir 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

¹ Žr. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-handbook-non-discrimination-law-2018_en.pdf, 106 psl.

lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a :

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, nes nepasitvirtino jame nurodyti pažeidimai.
2. Su priimtu sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Klaipėdos miesto savivaldybės administraciją.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė